

Utveckling av ett regionalt föräldrastöd till nyanlända föräldrar

Följeforskning av ett projekt
Jeanette Olsson
2020

Göteborgsregionen (GR) består av 13 kommuner som har valt att jobba tillsammans. Vi driver utvecklingsprojekt, har myndighetsuppdrag, forskar, ordnar utbildningar och är storstadsregionens röst i Västsverige, bland mycket annat. I våra nätverk träffas politiker och tjänstepersoner för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar. Allt för att regionens en miljon invånare ska få ett så bra liv som möjligt.

Göteborgsregionen 2020
FoU i Väst
Box 5073, 402 22 Göteborg
gr@goteborgsregionen.se
www.goteborgsregionen.se

Sammanfattning

Den här rapporten bygger på följeforskningen i ett projekt som syftade till att utveckla ett regionalt föräldraskapsstöd för nyanlända föräldrar i Göteborgsregionen. Föräldraskapsstöd är insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar som stärker föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn.

Projektet drevs av Göteborgsregionens avdelning Arbetsmarknad och social välfärd tillsammans med Integrationscentrum, Göteborgs stad (social resursförvaltning) under september 2018 till maj 2020. De kommuner som deltog i projektet var Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund och Öckerö. Följeforskningen genomfördes av Jeanette Olsson vid Göteborgsregionens forsknings- och utvecklingsenhet FoU i Väst.

Syftet med projektet var att undersöka förutsättningarna för att, genom Integrationscentrum i Göteborg, utveckla en föräldrastödkurs som nyanlända föräldrar i Göteborgsregionen kan få del av på deras eget språk. Detta syfte har uppnåtts genom att Integrationscentrums kurs har utvecklats och materialet har översatts till flera språk. De har även genomfört kursledarutbildningar som har fungerat väl.

Flera föräldrastödkurser har genomförts på olika språk både vid Integrationscentrum och i kranskommunerna. Kursdeltagarna är nöjda med kursen och kursmålen verkar till stora delar bli uppfyllda. Kursdeltagarna uppskattade att kursen gavs på deras eget språk. De var också nöjda med kursens innehåll och format. Deras förväntningar på kursen var att lära sig mer om samhällets organisering, lagar och regler och vilka förväntningar som finns på dem som föräldrar. De ville också få stöd i hur de kan bygga en god relation till sina barn och hantera svårigheter som kan uppstå. De ansåg att de lärt sig detta under kursen, samt även blivit stärkta i rollen som förälder.

Ytterligare ett mål med projektet var att de deltagande kommunerna skulle utbyta erfarenheter kring föräldrastödkurser och andra föräldrastödsinsatser, vilket också har skett. Intervjuer med företrädare för de deltagande kommunerna visar på ett fortsatt stort behov av att kunna erbjuda föräldrastödkurser för nyanlända föräldrar. De deltagande kommunerna har bland annat identifierat ett stort behov bland nyanlända föräldrar att få korrekt information om socialtjänstens arbete för att minska föräldrarnas oro och rädsla. Socialsekreterare har därför under projekttiden medverkat både vid föräldrastödkurser och andra informationstillfällen. Detta har varit givande även för socialsekreterarna som har fått en ökad förståelse för och kunskap om de nyanlända familjernas situation.

Föräldrastödkurser för nyanlända föräldrar framstår som en insats som möter ett tydligt behov hos målgruppen. Det är också en insats som ger goda resultat till en rimlig kostnad. Under projekttiden har det också framkommit att även andra grupper, exempelvis utrikesfödda som varit i Sverige en längre tid, önskar få del av dessa kurser. Deltagarna själva har också lyft att föräldrastödkurserna bör ges så tidigt som möjligt under vistelsen i Sverige.

De utmaningar som finns kvar är att hitta mekanismer så att kursen kan fortsätta erbjudas nyanlända föräldrar i Göteborgsregionen även efter projekttiden. Med sikte på detta och utifrån erfarenheterna i projektet avslutas rapporten med ett antal rekommendationer.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Innehåll.....	4
Inledning	5
Föräldraskapsstöd	5
Nyanlända i Göteborgsregionen	6
Projektet Föräldrastöd för nyanlända i Göteborgsregionen	6
Utveckling av ett regionalt föräldrastöd för nyanlända föräldrar	7
Följeforskningen	10
Syfte och frågeställningar.....	10
Metod och genomförande	10
Resultat	12
Utveckling och genomförande av det regionala föräldrastödet	12
Intervjuer med projekt- och kursledare.....	12
Intervjuer med enkät till deltagarna på kursledarutbildningen.....	15
Intervjuer med företrädare för de deltagande kommunerna.....	17
Deltagarnas erfarenheter av föräldrastödkursen	19
Intervjuer i grupp med deltagarna	20
Enkät till kursdeltagare	25
Sammanfattande diskussion och rekommendationer	28
Slutsatser	31
Rekommendationer.....	31
Referenser	33
Bilaga 1.	34

Inledning

Den här rapporten beskriver resultatet av den följeforskning som bedrivits i ett projekt som syftade till att utveckla ett föräldrastödsprogram till nyanlända föräldrar i Göteborgsregionen. Detta inledande kapitel ger en bakgrund till varför det finns ett behov av föräldraskapsstöd riktat till nyanlända föräldrar, samt ger en beskrivning av projektet.

Föräldraskapsstöd

Föräldraskapsstöd är insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar som stärker föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn. Det kan handla om att ge föräldrar kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling, att stärka föräldrars relation till varandra eller att stärka deras sociala nätverk (Regeringskansliet, 2018). Sedan 2009 finns en nationell strategi för att genom insatser, aktiviteter och verksamheter erbjuda alla föräldrar stöd. Strategin uppdaterades 2018 med syfte att genom föräldraskapsstödet främja barnets hälsa och utveckling utifrån målsättningen att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. En av utgångspunkterna för strategin är att trygga och välinformerade föräldrar, med en god relation till sitt barn och till varandra och som förmedlar både värme och rammar, främjar barnets hälsa och utveckling. En annan utgångspunkt är att en god anknytning och relation mellan barn och föräldrar minskar risken för en rad olika hälsoproblem och riskbeteenden. Perspektiv som bör genomsyra föräldraskapsstödet är barnets rättigheter, jämställdhet och jämlik hälsa (ibid).

Föräldraskapsstöd delas oftast upp i olika delar. Dels i ett universellt förebyggande stöd som ska erbjudas till alla föräldrar, dels ett riktat stöd som kan ges till riskgrupper med särskilda behov eller till familjer med uttalade svårigheter. Den nationella strategin beskriver också att det finns ett stort behov av ökad kunskap om hur ett målgruppsanpassat föräldraskapsstöd bör se ut för att nå föräldrar med olika bakgrund, förutsättningar, önskemål och behov (ibid).

Nyanlända föräldrar nås inte i lika hög utsträckning som andra av de universella föräldraskapsstöden, och denna grupp kan också vara svår att nå med riktade föräldraskapsstöd (Frid & Olsson, 2019). Nyanlända föräldrar har behov av att få ta del både av det universella föräldraskapsstödet som erbjuds alla föräldrar samt specifikt stöd mot bakgrund av att de är föräldrar i en skärningspunkt mellan två kulturer. Mot den bakgrunden har ett antal gruppbaseade föräldrastödsprogram växt fram i Sverige. Syftet med dem är att möta de nyanlända föräldrarnas behov av att orientera sig i den nya kontexten, där förväntningarna på dem som föräldrar kan skilja sig från dem de har med sig från tidigare, exempelvis när det gäller kontakten med skolan (ibid).

Nyanlända i Göteborgsregionen

År 2016 kom en ny lag som innebar att samtliga kommuner blev anvisade nyanlända personer som fått uppehållstillstånd¹. Detta har förändrat situationen i många kommuner, särskilt de där det tidigare inte botten en så stor andel nyanlända personer. Göteborgsregionen (GR) består av 13 kommuner; Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö. Det bor drygt en miljon invånare i Göteborgsregionen. I den här rapporten kommer orden *region* och *regional* att syfta på Göteborgsregionen.

Kommunerna ingår i ett kommunalförbund och jobbar tillsammans med utvecklingsprojekt, myndighetsuppdrag, forskning, kompetensutveckling med mera. GR är även storstadsregionens röst i Västsverige. I nätverk träffas politiker och tjänstepersoner för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar.

Den nya lagen har olika konsekvenser för kommunerna i Göteborgsregionen, där andelen utrikes födda skiljer sig kraftigt åt, från 7 procent i Öckerö till 28 procent i Göteborg år 2019. Även andelen utrikes födda barn och unga 0–19 år skiljer sig, från 5 procent i Härryda till 13 procent i Göteborg².

En kartläggning genomfördes i Göteborgsregionen 2018 för att undersöka situationen för nyanlända barn och deras familjer med fokus på sociala frågor och socialtjänstens roll (Olsson, 2018). Den visade bland annat att endast ett fåtal nyanlända föräldrar tog del av det föräldraskapsstöd som fanns. Kommunerna såg behov av att erbjuda alla nyanlända föräldrar stöd och gärna i grupp på det egna språket. Kartläggningen visade också på behov av kompetensutveckling inom socialtjänsten och att det behövs en dialog mellan socialtjänsten och målgruppen. Kartläggningen visade vidare att det finns en utbredd rädsla för socialtjänsten bland nyanlända föräldrar. En av slutsatserna var också att det behövs mer samverkan och erfarenhetsutbyte inom och mellan olika kommuner och med andra aktörer (ibid).

Projektet Föräldrastöd för nyanlända i Göteborgsregionen

Som ett svar på de behov som identifierades i ovannämnda kartläggning, samt i Göteborgsregionens nätverk för mottagande och integration av nyanlända, beslutades att starta ett projekt med medel från Länsstyrelsen i Västra Götaland. Projektet fick namnet *Föräldrastöd för nyanlända i Göteborgsregionen*. Det bestod av tre delprojekt med tre olika syften:

1. Stärka stödet till den sociala barn- och ungdomsvården
2. Undersöka förutsättningarna för att utveckla ett regionalt föräldrastöd
3. Stärka det inomkommunala erfarenhetsutbytet och samverkan

Projektet drevs av Göteborgsregionens avdelning Arbetsmarknad och social välfärd tillsammans med Integrationscentrum, Göteborgs stad (Social resursförvaltning)

¹ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-201638-om-mottagande-av-vissa-nyanlanda_sfs-2016-38.

² Källa: www.kolada.se.

under perioden september 2018 till maj 2020. Göteborgsregionen var huvudansvarig för delprojekt 1 och 3. Integrationscentrum i Göteborgs stad var huvudansvarig för delprojekt 2. De kommuner som deltog i projektet var Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund och Öckerö.

Samtliga delprojekt har varit föremål för följeforskning. Fokus för denna rapport är det projektområde som undersökte förutsättningarna för GR:s medlemskommuner att gå samman och utveckla ett gemensamt föräldrastöd för nyanlända föräldrar, det vill säga delprojekt 2. Ansvarig för följeforskningen var forskaren Jeanette Olsson från Göteborgsregionens forsknings- och utvecklingsenhet FoU i Väst. Dessutom har forskningsassistent Malin Isaksson genomfört tre intervjuer och bistått med viss analys av enkäter. Under det första halvåret i projektet deltog även FoU-praktikant Annie Frid i följeforskningen, och hon bidrog framför allt i arbetet med verksamhetslogiken och kunskapsunderlaget³. Övriga delar av datainsamling, analys och rapportskrivande har gjorts av ansvarig forskare.

Projektet i sin helhet beskrivs i en slutrapport som finns att ladda ner från www.goteborgsregionen.se. I den rapporten finns också de viktigaste resultaten från följeforskningen av delprojekt 1 och 3.

Utveckling av ett regionalt föräldrastöd för nyanlända föräldrar

Behovet av föräldrastöd var något som lyftes fram av personal som arbetade nära de nyanlända föräldrarna i samtliga kommuner som var med i den kartläggning som genomfördes 2018. Det fanns önskemål om föräldrastödskurser i grupp på det egna språket. Trots det tydligt uttalade behovet visade kartläggningen att det var få föräldrar som fick möjlighet att delta i en föräldrastödskurs (Olsson, 2018).

Målen i delprojekt 2 var att;

- vidareutveckla metoder och material med utgångspunkt i Integrationscentrums dåvarande gruppbaseerade föräldrastödskurs på eget språk
- utbyta erfarenheter mellan kommunerna kring behov och genomförande av föräldrastödskurser och andra föräldrastödsinsatser, samt
- undersöka om Göteborgs stad, Integrationscentrum, skulle kunna stödja övriga kommuner med föräldrastödskurser som ett komplement till den ordinarie kursen i samhällsorientering.

Under hela projekttiden genomfördes följeforskning och resultatet av följeforskningen är det som beskrivs i föreliggande rapport.

---

³ Annie Frid och Jeanette Olsson (2019) tog fram kunskapsunderlaget som finns tillgängligt på projektets webbsida www.goteborgsregionen.se/foraldrastod.

Målsättningen var att under projektiden genomföra 30 föräldrastödskurser, varav cirka 20 i Göteborg och cirka 10 i kranskommunerna. Totalt 37 kurser genomfördes, varav 28 på Integrationscentrum i Göteborg, 8 i kranskommunerna Härryda, Kungälv, Mölndal, Lerum, Partille och Öckerö, samt 1 kurs i Angered i Göteborgs stad. Det har genomförts 18 grupper på arabiska, 13 på somaliska, 4 på dari och 2 på tigrinja. Totalt har 352 deltagare genomgått kursen. Två tredjedelar av deltagarna bodde i Göteborg och en tredjedel i kranskommunerna.

Kursen ges alltid på deltagarnas eget språk. Samtliga kursledare behöver ha en dubbel kulturell och språklig kompetens, samt tidigare pedagogisk erfarenhet. En kursledarutbildning genomfördes under hösten 2019. Projektet förlängdes fram till den 31 maj 2020 och under våren 2020 genomfördes ytterligare en kursledarutbildning. Den första bestod av fyra halvdagar, och den andra kursen av fem halvdagar. Den sista kursen genomfördes digitalt på grund av coronapandemin. Dessutom fanns det möjlighet till individuell tid med en erfaren kursledare under båda omgångarna. Under våren 2020 genomfördes också två nätverksträffar för kursledare från de medverkande kommunerna.

Kursmaterialet består av en lärarhandledning på svenska där både metod och upplägg för kursen beskrivs. Lärarhandledningen bygger på kursens sju träffar med ett behovsanpassat innehåll och varje träff innehåller bland annat övningar utifrån en eller två illustrationer som tagits fram inom ramen för projektet. Lärarhandledningen kompletteras av ett deltagarmaterial som har översatts till fem språk: arabiska, dari, engelska, somaliska och tigrinja. Detta material, tillsammans med klassrumsbilder och annat länkat material, har publicerats på Integrationscentrums digitala lärplattform för undervisning i samhällsorientering. För att använda kursmaterialet i sin helhet behövs inloggningsuppgifter, men lärarhandledningen och deltagarhäftet finns på en öppen sida så att alla kan läsa och bläddra i materialet för inspiration och stöd. Den öppna materialsidan nås via www.goteborgsregionen.se/foraldrastod.

Nedan syns en illustration över de olika kursträffarna.

Kursmålen fokuserar på att kursen ska leda till tryggare och mer välinformerade föräldrar med en god relation till sitt barn. Den nationella strategins perspektiv vad gäller barns rättigheter, jämställdhet och jämlik hälsa finns även i denna kurs. För kursens samtliga träffar är de här perspektiven ett viktigt verktyg för att prata om barns universella rättigheter. Den kursutvärdering som görs följer också upp dessa teman.

Kursen har också som mål att bemöta eventuell oro för, eller felaktiga föreställningar om, socialtjänstens uppdrag och vad lag och arbetssätt säger om omhändertagande och orosanmälan av barn. Detta sker bland annat genom information om socialtjänstens uppdrag och samtal om ett källkritiskt förhållningssätt till rykten och berättelser om socialtjänsten. Att öka kunskapen och minska den rädsla och oro som många nyanlända föräldrar känner inför socialtjänstens uppdrag, syftar till att stärka barnperspektivet och öka chanserna till att barns rättigheter tillgodoses. Under projekttiden har Integrationscentrum genom möten och andra kontakter undersökt hur de kan stödja övriga kommuner i Göteborgsregionen med föräldraskapskurser.

Efter detta inledande kapitel följer en redovisning av följeforskningens syfte, metod och genomförande, samt etik. Därefter redovisas resultaten av följeforskningen och i det sista kapitlet följer en sammanfattande diskussion med rekommendationer.

Följeforskningen

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie var att undersöka förutsättningarna för, samt utveckla ett gemensamt föräldrastöd för nyanlända föräldrar i Göteborgsregionen. Detta skedde genom att man vidareutvecklade metoder och material för en gruppbaserad föräldrastödkurs 'Förälder i ett nytt land', genomförde kurser och kursledarutbildningar, utbytte erfarenheter mellan kommuner kring behov och genomförande av föräldrastödkurser och andra föräldrastödsinsatser, samt undersökte om Göteborgs stad, Integrationscentrum, även efter projekttiden skulle kunna stödja övriga kommuner med föräldrastödkurser.

De specifika frågeställningar som, genom följeforskning, undersöktes var;

- Vad säger tidigare forskning och utvärdering om föräldrastödkurser för nyanlända föräldrar i en skandinavisk kontext?
- Hur har projekt- och kursledarna sett på utvecklingen och genomförandet av föräldrastödkursen?
- Vad ansåg deltagarna i kursledarutbildningen om upplägg och innehåll i den kursen?
- Vad ansåg de deltagande kommunerna om behovet och genomförandet av föräldrastödkurser lokalt i deras kommuner och i Göteborg?
- Hur har de som deltagit på föräldrastödkurserna upplevt dessa och i vilken utsträckningen har kursmålen uppnåtts?

Följeforskning innebär en forskningsbaserad löpande utvärdering av ett projekt eller en process, och har som ambition att bidra till lärande under projektperioden. Återkoppling sker kontinuerligt genom projektet samt i slutet. Skillnaden mot en traditionell utvärdering är att forskaren är aktiv i projektets processer. Genom att följeforskaren ger löpande återkoppling möjliggörs kontinuerlig förändring och anpassning av ett projekt (Brulin & Jansson, 2009).

Metod och genomförande

Datainsamling har genomförts på flera olika sätt för att besvara frågeställningarna;

- Vid projektets början genomfördes en analys av verksamhetslogiken för processen att utveckla föräldrastödkursen.
- Därefter togs ett kunskapsunderlag fram utifrån en analys av verk samma komponenter i tidigare gruppbaserade föräldrastödkurser som utvärderats i en skandinavisk kontext.⁴

---

⁴ Frid, A. & Olsson, J. (2019). Föräldraskapsstöd för nyanlända föräldrar – vad fungerar? Kunskapsunderlag inom projektet Föräldrastöd för nyanlända i Göteborgsregionen. www.goteborgsregionen.se/foraldrastod.

- Intervjuer genomfördes med projektledare och kursledare som arbetade med utvecklingen av kursmaterialet.
- Deltagarna i kursledarutbildningen medverkade i intervjuer och genom att besvara en enkät.
- Intervjuer enskilt eller i grupp genomfördes med företrädare för de kommuner som deltog i projektet.
- Enkäter och gruppintervjuer genomfördes med deltagare i föräldrastödkursen.
- Den ansvariga forskaren deltog regelbundet på arbetsmöten och utbildningstillfällen som genomfördes inom projekts samtliga delområden och följde projektets genomförande i alla faser.

I bilaga 1 finns en utförlig beskrivning av metodik, genomförande, analys och etik.

Resultat

Resultaten är uppdelade i två delar. Först redovisas den del som handlar om utvecklingen och genomförandet av det regionala föräldrastödet och därefter den del som handlar om hur kursdeltagarna uppfattade föräldraskapskursen och vad de tycker att de lärde sig.

Utveckling och genomförande av det regionala föräldrastödet

I detta avsnitt redovisas resultaten från intervjuerna med projektledare och kursledare, intervjuer och enkätsvar från deltagare som gått kursledarutbildningen, samt intervjuer med företrädare för de kommuner som deltagit i projektet. Kunskapsunderlaget som togs fram redovisas inte här utan finns som referens (Frid & Olsson, 2018)⁵.

Intervjuer med projekt- och kursledare

Intervjuer genomfördes med projektledaren samt med två av de mest erfarna kursledarna för föräldrastödskurserna. Dessa deltog samtliga i arbetet med att ta fram det nya kursledarmaterialet. Kursledarna har själva migrationsbakgrund och dubbel kulturell och språklig kompetens, samt pedagogisk erfarenhet genom att de undervisat i samhällsorienteringskursen på Integrationscentrum.

Målgrupp och rekrytering

Rekryteringen till föräldrastödskurserna är en viktig del i förberedelserna för kursen. Kursledarna arbetar vid samhällsorienteringen i Göteborg där de träffar många personer som skulle kunna delta i föräldrastödskurserna. De beskrev också hur kunskapen om att kursen finns har spridit sig från mun till mun och de har sett hur föräldrar som gått kursen har blivit stärkta.

De ansåg också att det kan finnas andra grupper som kan vara i behov av kursen förutom de nyanlända som går på samhällsorienteringen. Sådana grupper är exempelvis asylsökande, samt föräldrar som har varit en längre tid i Sverige men ändå föredrar att gå en sådan kurs på det egna språket. Kursledarna som intervjuades trodde att det kan vara bra att ha ett informationsmöte innan för att stämma av föräldrarnas förväntningar och förutsättningar.

---

⁵ Kunskapsunderlaget kan laddas ner från projektets webbsida www.goteborgsregionen.se/foraldrastod.

Förutsättningar för att genomföra kursen

Både projektledaren och kursledarna ansåg att det är viktigt att kursen är en del av etableringsprogrammet⁶ så att deltagarna kan gå kursen på dagtid. Detta kräver att Arbetsförmedlingen (AF) godkänner detta för varje enskild deltagare vilket ibland var svårt att få till stånd. I vissa kommuner var detta enklare att få till stånd än i andra. Slutsatsen de drog var att det är viktigt att fortsätta att föra diskussioner med Arbetsförmedlingen för att få ett generellt beslut att kursen ska godkännas som en del av etableringen.

På frågan om kursen bör vara valbar eller obligatorisk så ansåg projektledaren att den kan fortsätta vara valbar utifrån att man då får mer motiverade kursdeltagare. Både projekt- och kursledarna beskrev dock att de hade flera kursdeltagare som ansåg att den bör vara obligatorisk.

Jag tror nog så mycket på föräldrastödkursen att om man som nyanländ förälder får information om vad det innebär på ett begripligt sätt så tror jag att man kommer välja den informationen om man har möjlighet till det. Så jag tror att det hänger mer på det, oavsett om det blir obligatoriskt eller valbart. Jag tycker absolut att det ska vara en del av etableringen, men jag tror att det mer handlar om hur man får informationen än om det är obligatoriskt eller inte. (Projektledare)

När det gäller kurser som ska anordnas lokalt i kommunerna behöver de också ha en bra planering i förväg, för allt från kursledare, rekrytering av deltagare, bokning av kurslokal till bokning av besök av personer från andra verksamheter. Det är bra att utse någon i kommunen som har huvudansvar för detta.

Materialet och genomförande av kurser

Kursmaterialet är framtaget av projektledaren och de två kursledarna som intervjuades samt ytterligare ett par vana kursledare. Med utgångspunkt i ”Älskade barn” (Mohme, 2017), ett material de använt tidigare, så arbetade de inom ramen för projektet fram olika övningar, diskuterade vilka filmer som fungerar vid vilka kurstillfällen etc. Materialet bygger också på erfarenheter från tidigare deltagare och frågor som ställts till dem. Innehållet har också stämts av med experter inom olika områden.

Det har varit en jätterolig process där vi har fått organisatoriska förutsättningar för att faktiskt sitta i en konstellation med olika kompetenser och prata om hur gör vi detta på bästa sätt och kunnat bidra med olika delar i det. Och jag tänker att det har varit helt outhärligt för att materialet har blivit så bra som jag tycker att det har blivit, att kursledarna har varit aktiva i tänkandet kring hur funkar detta i klassrummet. (Projektledare)

Materialet behöver delvis anpassas till olika grupper, vilket innebär att kursledaren behöver ha förmåga att kunna göra det utifrån gruppens sammansättning och behov.

Om kursledarrollen

De intervjuade kursledarna menade att det är viktigt att man i rollen som kursledare har dubbel kulturell kompetens, med kännedom såväl om kulturen i deltagarnas

---

⁶ Här beskrivs etableringsprogrammet: <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/extra-stod/att-delta-i-program/etableringsprogrammet>.

ursprungsländer som god kännedom om det svenska samhället. Som kursledare behöver man också ha erfarenhet av att hålla i kurser eller ha arbetat som lärare, samt ha en utbildning på lägst gymnasienivå. De intervjuade lyfte också att det är bra om kursledarna har egen erfarenhet som förälder.

Som kursledare är en viktig uppgift att kunna skapa trygghet i gruppen, och det är viktigt att vara flexibel och kunna anpassa sig till olika situationer. De beskrev hur de bjuder på sig själva och ger lite exempel för att underlätta. De ansåg att detta är tillitsskapande vilket är viktigt för gruppen.

De beskrev också vikten av att kunna arbeta med empowerment.

Om man bara kan göra lite så, så kommer liksom folk kunna göra det själva, och den typen utav inställning tror jag är viktig att kolla efter, om man har en förståelse för vad egenmakt, empowerment kan vara. (Kursledare)

Projektledaren beskrev att det är viktigt att de som ska vara kursledare har ett engagemang och en drivkraft, samt erfarenhet av att leda grupper. Det är bra att ha en förståelse för de utmaningar som målgruppen står inför. De behöver också ha en god dubbel språklig kompetens, så att man är trygg i det språk man ska undervisa i och också trygg i svenskan så man kan ta till sig och förmedla kursinnehållet. Vad gäller kursledarutbildning så är det förutom själva kursledarutbildningen viktigt att ha en mentor.

Jag tänker att mycket utav värdet i en kursledarutbildning handlar om att kunna ha någon slags mentor på sitt eget språk, alltså någon som är mer erfaren och få se hur man kan undervisa i de här frågorna. Och hur man kan möta målgruppen på just ett sätt så att det blir en trygghet i grupperna, och att man också får möjlighet att träffa aktörer som har viktig kunskap. (Projektledare)

De ansåg att det är viktigt att det finns en möjlighet för kursledare att träffas regelbundet för att utbyta erfarenheter och få kunskapspåfyllnad. Ett tydligt behov de tog upp är att träffa en socialsekreterare för att de själva ska kunna ställa frågor så de kan svara på ännu fler frågor som kursdeltagare har.

Gruppen

Projekt- och kursledarna som intervjuades ansåg att det är viktigt att arbeta för ett bra diskussionsklimat i grupperna, och om det finns par som går kursen ihop kan det vara särskilt viktigt att se till att båda föräldrarna får samma utrymme. Det är framgångsrikt att ha grupper med både män och kvinnor eftersom det blir bra och givande diskussioner även kring svåra ämnen, och det är bra att ha ett maxantal på 12 deltagare per grupp, för oftast faller några bort och så kommer det 8–9 deltagare per träff.

Besök från andra verksamheter

Det är viktigt att få till stånd besök från socialtjänsten och andra aktörer, som exempelvis ungdomsmottagningen. Kursledarna såg en tydlig förändring hos deltagarna när de hade fått träffa företrädare för dessa verksamheter och fått en bild av hur de arbetar. Detta minskar den oro, rädsla och missuppfattningar som ofta finns. Även andra verksamheter som psykolog från familjecentral, skolan och polisen

skulle kunna vara av värde att ha med vid ett kurstillfälle, enligt kursledarna. Besöken behöver förberedas noga så att de som kommer vet vilken typ av frågor som kommer upp. Integrationscentrum har tagit fram ett underlag för besöken av socialtjänsten och ungdomsmottagningen.

Tankar om framtiden

Projekt- och kursledarna såg också ett stort behov av att föräldrarna får tillräckligt bra förutsättningar i sin föräldraroll. Två områden som de lyfte upp som extra viktiga utöver föräldrastödkursen var tillgång till bostad och sysselsättning. Vad gäller sysselsättning ansåg de att det är viktigt att föräldrarna får jobb och försörjning eftersom de är förebilder för sina barn. För att skapa trygghet i familjen är det viktigt att ha en bostad. De beskrev att flera deltagare saknar egen bostad och bor inneboende, eller i kortvariga lösningar som hotell. De ser att detta leder till stor problematik och otrygghet i familjerna, och försvårar integrationen i samhället.

Man känner sig otrygg när man inte har bostad. Hur ska man känna sig stabil och så, om man inte har riktigt boende. (Kursledare)

Projekt- och kursledarna önskade att föräldrastödkurserna skulle fortsätta att utvecklas. De ansåg att modellen att ha föräldrastödkurserna på eget språk är framgångsrik och önskade därför att fler kursledare som talar de språk som är vanliga bland nyanlända och andra utrikesfödda kan utbildas framöver. Deras vision är att alla nyanlända föräldrar ska kunna erbjudas föräldrastödkurser framöver. De beskrev att de flesta föräldrar är kompetenta i sin roll som föräldrar men att de saknar information. Barnen kommer in i samhället och lär sig språket snabbare än sina föräldrar, vilket kan skapa en obalans i familjen. Det, tillsammans med rädslan för att socialtjänsten ska omhänderta barnen, gör att barnen ibland tar över och bestämmer över sina föräldrar. Den här kursen kan hjälpa föräldrarna att hantera dessa utmaningar, de får träffa andra föräldrar och får en ökad förståelse för hur de kan hantera olika situationer.

Intervjuer med och enkät till deltagarna på kursledarutbildningen

Intervjuerna

Tre deltagare deltog vid intervjun vid första kursledarutbildningen och nio vid den andra intervjun. Här följer en sammanfattning av de intervjuerna.

Kursupplägget

Deltagarna tyckte att det var en bra och lärorik kurs och att kursupplägget överlag var bra. Kursledaren var tydlig och pedagogisk, och hade stort tålamod. De tyckte att diskussionerna med de andra deltagarna var mycket givande, alla var mycket aktiva i gruppdiskussionerna. De upplevde att det var duktiga och erfarna deltagare och att de lärt mycket av varandra. De tyckte att det var bra att parallellt med kursledarutbildningen få vara med i en pågående kurs för att lära sig från vana kursledare hur man håller i en kurs, får till ett bra diskussionsklimat, lägger upp de olika övningarna etc.

På frågan om vad de skulle vilja ha mer av så svarade en person att hen ville ha mer om våld i nära relationer och hur det påverkar barn. De önskade också att någon från socialtjänsten med erfarenheter från arbete med myndighetsutövning barn och unga och med nyanlända skulle komma till kursen så de kunde ha en fördjupad diskussion om saker som deltagarna i föräldrastödskurserna har så många frågor om.

Den sista gruppen som genomförde kursen digitalt tyckte att det var en utmaning att få tekniken att fungera, men att det ändå gick bra att ha kursen digitalt.

Kursmaterialet

De upplevde att kursmaterialet var mycket bra. Ett förslag var att lägga till ytterligare information om barnkonventionen och att ha med mer information om tonåringar med funktionsnedsättning.

Förutsättningar för att själva hålla i en kurs

De diskuterade vikten av att det finns goda förutsättningar för att hålla i en kurs. Det är viktigt att tillräckligt med tid finns avsatt för planering, genomförande och uppföljning vid varje tillfälle. Det är också viktigt att deltagarna får möjlighet att gå kursen som del i sin etablering.

Handledning och nätverksträffar

De önskade möjlighet att hålla kontakten med en van kursledare när de håller egna kurser, för att få möjlighet till handledning, tips och råd. De önskade också att det fanns möjlighet att träffas i nätverk för kursledare för att utbyta erfarenheter och få påfyllning av ny kunskap.

Enkäterna

En enkät lämnades ut vid sista kurstillfället vid kursledarutbildningen våren 2020. Av de nio som deltog i kursen besvarade sju deltagare enkäten, som lämnades ut som elektronisk länk efteråt.

Samtliga som besvarade enkäten beskrev att de har tidigare erfarenheter av att leda grupper.

Kursledaren och handledarna

De sju som svarade på enkäten tyckte att kursledaren och de två handledarna som var med på kursen hade en mycket hög kompetens. Två personer kommenterade särskilt att det var en mycket kompetent och tålmodig kursledare. Samtliga deltagare ansåg att kursledarna och handledarna var mycket insatta i kursmaterialet, och gav tydliga förklaringar. Sex av deltagarna tyckte att kursledaren och handledaren var mycket tillgängliga även utanför kursen och en att de var ganska tillgängliga.

Kursens innehåll och upplägg

Samtliga deltagare tyckte att kursinnehållet var mycket meningsfullt. En deltagare kommenterade att hen önskade att det skulle finnas mer information om barnkonventionen i materialet. Sex deltagare tyckte att kursen var mycket välorganiserad och en att den var ganska välorganiserad. En person har kommenterat

att kursledaren var saklig. De tyckte att det var en mycket bra inläringstakt på kursen. En kommentar var att det var ett bra upplägg på kursen. Sex av deltagarna tyckte att det gick mycket bra att ha kursen digitalt och en att det fungerade ganska bra. En deltagare kommenterade att det tog mycket tid med teknikstrul, men att det annars var bra.

Det bästa med kursen

De flesta kursdeltagarna ansåg att det bästa med kursen var diskussionerna, reflektionerna och grupparbetena, samt att utbyta erfarenheter med de andra deltagarna. Andra svarade att de framför allt uppskattade delen om att leva i flera kulturer samtidigt, materialet, kursledaren och handledarna.

Hur kursen kan förbättras eller utvecklas

Deltagarna svarade att kursen hade kunnat utvecklas genom att fler områden läggs till, exempelvis våld i nära relationer och hur det påverkar barnuppfostran, mer om socialtjänsten och familjerätten, mer om nya metoder, material och verktyg. En deltagare kommenterade att de som kursledare kan koppla materialet till verkligheten och öka deltagarnas kunskap och förståelse när det gäller lagen och barns rättigheter.

Kursmaterialet

Sex av deltagarna upplevde att materialet som lämnas till deltagarna i föräldrastödkursen var mycket bra och en att det var ganska bra. En kommenterar var att det är tydligt och väcker många frågor. Alla tyckte att lärarhandledningen var mycket bra och en kommentar var att man får bra stöd av den.

Om att hålla egna föräldrastödkurser framöver

Samtliga deltagare tyckte att det stämmer mycket väl att de fått med sig relevant kunskap för att hålla i egna föräldrastödkurser. På frågan vad de behöver framöver för att kunna genomföra föräldrastödkurser på ett bra sätt svarade två deltagare att de önskar mer kunskap om familjerätt och en ville få mer kunskap om problemlösningstekniker och beteendemodifiering. Utöver det svarade deltagarna att det är viktigt att utbyta erfarenheter med andra då och då, att ha verktyg, rätt material och att visa filmer. Det är också viktigt att ha en bra lokal eller digital plattform.

Intervjuer med företrädare för de deltagande kommunerna

Sammanlagt intervjuades företrädare för åtta kommuner. Sex av de deltagande kommunerna anordnade lokala föräldrastödkurser under projektiden. Kurserna genomfördes då i respektive kommun med kursledare från Integrationscentrum, och ibland med en kursledare från kommunen. Fem av kommunerna skickade deltagare till kursledarutbildningen. Deltagarna vid föräldrastödkurserna som anordnades vid Integrationscentrum i Göteborg kom från hela Göteborgsregionen.

Erfarenheter från att anordna lokal kurs

Kommunföreträdarna poängterade att det krävdes en hel del förberedelser inför kurserna för att de skulle fungera väl. En hel del planering och förarbete krävdes för rekrytering av deltagare. En kommun uppgav att det var svårt att rekrytera deltagare till kursen. I en annan kommun kom mammor med sina småbarn, vilket det inte var planerat för och därför blev det svårt att hantera. En kommun upplevde att det var framgångsrikt att informera om kursen via SFI för att väcka intresse och de genomförde också kursen i SFI:s lokaler.

Kommunerna som anordnat kurser lokalt såg stora vinster med detta. De kunde förankra dem lokalt och de verksamheter som besökte kursen var personer från den egna kommunen. Även kursledarna var då personer som arbetar i kommunen och har god kännedom om kommunens verksamheter. När deltagare ville ha ytterligare information om exempelvis fritidsaktiviteter, BVC eller elevhälsa så kunde man anordna information om detta. I en kommun önskade deltagarna ytterligare föräldrastödskurser, exempelvis genom en ABC-kurs och då var det enkelt att lyfta upp det behovet till ansvariga i kommunen. Deltagarna slapp också resa till en annan kommun.

Tre kommuner har erfarenheter av att anordna andra föräldrastödskurser för nyanlända; Älskade barn, Barnen i våra hjärtan och Förälderns delaktighet i lärandet. Dessa bedrivs genom studieförbund. Det är oklart i vilken utsträckning kommunerna kommer att fortsätta erbjuda dessa eller om de kommer att begränsa sig till att erbjuda kursen Förälder i nytt land. Samtliga kurser har liknande komponenter.

Kursledarutbildningen

Fem av kommunerna har skickat en eller flera personer från sin kommun till kursledarutbildningen som anordnats av Integrationscentrum (se avsnittet ovan). En del kommuner planerar också att utbilda fler personer framöver, exempelvis modersmåls lärare.

Behov av samordning inom kommunerna

I en kommun upptäcktes att folkhälsoplaneraren i kommunen anordnade en föräldrastöds kurs som heter Cope på arabiska, vilket personalen inom socialtjänst och integration inte kände till, så de insåg att de i framtiden behöver mer samordning. Det är vanligt att både de verksamheter som arbetar med folkhälsa och de som arbetar med integration och etablering ser behov av föräldrastödsinsatser för nyanlända. De kan därför initieras från två håll. Samordning och gemensam planering mellan dessa verksamhet är därför viktig.

Att få kursen som en del av etableringsprogrammet

För samtliga kommuner har det funnits behov av att få till en bra dialog med Arbetsförmedlingen om att kursen ska godkännas som en del av etableringsplanen så att den kan ske på dagtid. I en kommun lyckades inte det, utan kursen fick läggas på kvällstid. I andra kommuner har en del deltagare inte fått kursen godkänd, medan andra har fått det. Kommunerna önskar överlag en bättre dialog med

Arbetsförmedlingen. De önskar också att kursen ska ges som en valbar kurs på Integrationscentrum.

Informationsinsatser

I flertalet kommuner har socialsekreterare informerat om hur de arbetar, antingen vid föräldrastödkurser eller på andra typer av informationsmöten som anordnats exempelvis av integrations- och etableringsenheter i kommunerna. I någon kommun var de inbjudna till SFI för att informera, och i en kommun var det en somalisk förening som ville ha kunskap om skolan och socialtjänsten och då ordnade kommunen det. I samtliga kommuner finns det ett stort intresse bland de nyanlända föräldrarna att få veta mer om hur socialtjänsten arbetar med barn och unga samt om, när och hur de kan göra omhändertaganden. Socialsekreterarna som var med vid dessa träffar beskrev också att det var mycket givande och lärorikt för dem.

Vilka behov de ser framöver

De allra flesta kommuner önskar kunna samordna kurser med de kommuner som de gränsar till eftersom de tror att det blir svårt att fylla kurser på olika språk med enbart deltagare från den egna kommunen. De ser också vinster i att vissa kommuner kan ha kursledare på vissa språk och de själva på andra så att de kan få en ökad bredd i vilka språk de kan anordna kurser på. Samtliga kommuner tror dock att de också kommer vilja kunna skicka kommuninvånare till kurser som ges på Integrationscentrum i Göteborg. Det handlar framför allt om behov av kurser på de mindre vanliga språken.

Ett förslag är att det skapas en digital plattform där kommunerna kan lägga upp vilka kurser de planerar att starta, så andra kommuner kan anmäla deltagare dit. På en sådan plattform skulle man också kunna beskriva vilka språk som varje kommun har kompetens att hålla kurs i, så det är lätt att matcha ihop behov och resurser.

Kommunerna önskar också att man arbetar vidare med hur annat föräldrastöd som ges till samtliga föräldrar ska kunna anpassas så att även nyanlända kan ta del av det, exempelvis stöd genom familjecentraler och föräldrakurser som ABC och Komet.

Kommunerna tycker det är viktigt att försäkra sig om kontinuitet i stödet till nyanlända föräldrar så att det finns möjlighet att fortsätta erbjuda föräldrastödkurser framöver.

Vi skapar ofta projekt som sen försvinner. Vem ska vara ansvarig? Kontinuiteten är ju jätteviktig, så det finns möjlighet till att erbjuda fler. (Kommunföreträdare)

Deltagarnas erfarenheter av föräldrastödkursen

För att undersöka hur deltagarna upplevde föräldrastödkurserna genomfördes enkäter och intervjuer i grupp.

Intervjuer i grupp med deltagarna

För att utvärdera vad deltagarna ansåg om kursen och vad de tycker att de har fått ut av den genomfördes intervjuer i grupp med deltagare vid sista kurstillfället i åtta grupper. Sammanlagt intervjuades drygt 40 deltagare i grupper som genomförts på arabiska, dari respektive somaliska. Det var en övervikt av kvinnor som intervjuades, framför allt i de somalisktalande grupperna. Deltagarna hade barn i alla åldrar. Nedan följer en sammanfattning av deras svar.

Varför de valde att gå kursen

Flera av deltagarna beskrev flera anledningar till varför de ville gå kursen. Två övergripande teman framträdde emellertid: Dels att lära sig om regelsystem i Sverige, dels att få stöd i att utveckla en god relation till sina barn.

Att lära sig om lagar och regler, rättigheter och skyldigheter

Deltagarna beskrev att de valde att gå kursen för att de ville lära sig vilka lagar och regler som gäller för barnuppfostran. De ville lära sig om den svenska kulturen och hur det är att vara förälder i Sverige. De ville lära sig om barnens rättigheter och föräldrarnas skyldigheter. De önskade också mer kunskap om vart man kan vända sig om man behöver mer stöd. De önskade också mer kunskap om när socialtjänsten kan omhänderta barn och vad socialtjänstlagen innebär. En kursdeltagare uttryckte sig såhär:

Vi är nyanlända i Sverige och vi är väldigt intresserade av att lära oss vilka lagar och regler som gäller för barnuppfostran.

Några beskrev att i deras kultur ingår aga som en del av barnuppfostran vilket det inte gör i Sverige, så de ville lära sig hur man sätter gränser på andra sätt.

Att utveckla en god relation till sina barn

En del av föräldrarna önskade också utveckla en bättre relation med sina barn, och de ville diskutera hur man kan skapa förståelse och vara nära varandra och inte ha ett avstånd mellan sig och sina barn. De ville ha en bra kommunikation med sina barn. En del beskrev speciellt ett behov av att lära sig hur man ska hantera tonåringar. De önskade kunskap som hjälper dem både nu och i framtiden.

En kursdeltagare sa såhär:

Det (Sverige) är ett land med en ljus framtid, och vi vill bygga våra barns framtid så att de i framtiden kan bli något för oss och för sig själva.

Vad de ansåg om kursupplägget

De flesta tyckte att antalet kursträffar var lagom medan några ville ha fler. De som önskade att kursen skulle vara längre tyckte att det då skulle ha funnits mer tid att hantera alla synpunkter och problem. De hade gärna haft mer information om tonåringar.

De som tyckte att det var tillräckligt många träffar sa att det räckte för att få den kunskap de behövde. De upplevde att samhällsorienteringen och föräldrastödkursen

hade kompletterat varandra. Samtliga ansåg att tiden de träffades vid varje träff var lagom lång.

Deltagarna tyckte vidare att kursmaterialet var bra, och det var inget som de ville ta bort. Det var några som ville diskutera mer utförligt vad man kan göra när det dyker upp problem, kanske framför allt under tonårstiden.

De tyckte att det var bra att kursen gavs på deras eget språk. Det gör det lättare att ta till sig det som sägs och också att själv uttrycka sig. En deltagare uttryckte det såhär:

Jag förstår exakt vad det betyder. Jag kan beskriva min känsla också.

Vad de velat ha mer av på kursen

Deltagarna fick frågan om vad de mer önskat sig av kursen och då framkom lite olika förslag. De önskade mer information om tonårstiden och vissa problem som kan uppstå då. Exempelvis ville de veta mer om droger. De ville också lära sig mer om sociala medier och hur de kan begränsa detta vid behov. De beskrev också att barn är olika och har olika typer av problem som de hade velat lära sig mer om. Någon efterfrågade ännu mer information om lagar, regler och hur och när socialtjänsten kan omhänderta barn. En deltagare ville att man skulle fortsätta att stärka föräldrarna i föräldrarollen, hen skulle exempelvis gärna ha en uppföljning för att fräscha upp kunskaperna.

Vad de tyckte om besöken från andra verksamheter

Deltagarna upplevde att det var viktigt med besöken från andra verksamheter. De tycker att det var väldigt bra att representanter för socialtjänsten kom till kursen. De ansåg att detta var det viktigaste besöket. Det finns mycket oro för att socialtjänsten kan omhänderta barn, så det är viktigt att få träffa dess företrädare och få reda på hur det ligger till. Deltagarna beskrev att den rädsla de hade för socialtjänsten försvann. De fick kunskap om hur myndigheterna arbetar och att de inte omhändertar barn utan mycket starka skäl. De förstod också att de kan få hjälp av dem vid behov.

De gav exempel på bra diskussioner som de hade med personen från socialtjänsten som exempelvis förklarade att de inte behöver känna sig tvingade att köpa saker till barnen som de inte har råd med utan kan göra ungdomarna delaktiga i ekonomin. De diskuterade också behovet av att ungdomar ska få träffa sina vänner men att det ändå behöver finnas regler, exempelvis för när de ska komma hem.

Deltagarna tyckte att det var viktigt att få träffa ungdomsmottagningen för då fick de veta mycket om ungdomsperioden i Sverige, och vart ungdomar kan vända sig om de behöver stöd. En del hade önskemål om ytterligare besök från olika verksamheter. De ville att någon skulle komma från vårdcentralen för att prata om hälsa och barnhälsa. Nu hade de träffat ungdomsmottagningen men de hade också gärna träffat någon som arbetar med yngre barn, ex från BVC eller familjecentral. Vissa hade haft besök av familjecentralen och biblioteket, vilket de också uppskattade. I någon grupp hade ingen från socialtjänsten kommit vilket de hade önskat.

Andra yrkesverksamma som de skulle ha velat träffa var psykolog och specialpedagog för att få ytterligare information, strategier och verktyg. En del föräldrar lyfte upp behovet av att ha en dialog med skolan så att de där inte bara lyfter barnens rättigheter utan även vilken roll de har som föräldrar.

Vad de lärt sig och fått ut av kursen

Det är viktigt att ha i åtanke att föräldrarna är olika sinsemellan. Vissa uppfattade att de redan hade en väl fungerande relation och var trygga i sin roll som förälder och för dem var det viktigaste att lära sig mer om föräldraskapet i den nya kontexten, medan andra uppfattar att de fått en ökad kunskap om hur de ska hantera olika situationer och få en bättre relation till barnen. Det framkom olika teman avseende vad deltagarna ansåg att de lärt sig och fått ut av kursen. Nedan följer en sammanställning av samtliga dessa teman.

Den viktiga rollen som förälder

Ett tema som framkom tydligare när deltagarna beskrev vad de lärt sig, var att de såg hur viktiga de är i sin roll som föräldrar. De beskrev hur de lärt sig att det är de som ska visa vägen för barnen och uppfostra dem på rätt sätt: Att redan från början visa dem ett bra beteende, att inte skrika åt barnen eller aga dem utan visa medkänsla och respekt, ge dem tid och på så sätt bygga en bra förståelse mellan föräldrar och barn. Kursledaren hade gett deltagarna en bild av att ett barn är som ett träd som växer och att deras roll som föräldrar är att se till att om barnet börjar växa snett så kan föräldern stötta upp barnet så det börjar växa rakt igen.

Det viktigaste är att vara öppen för din son, så ifall han ser något dåligt som pågår ute så att han kan dela sig, dela med sig utav det han har sett. Om du inte är öppen för ditt barn så kommer inte den dela med sig det den har sett. (Kursdeltagare)

Att hantera olika situationer i uppfostran

Deltagarna upplevde att de fått verktyg och redskap i barnuppfostran. De hade lärt sig värdet av att ha tålamod och hur de kan sätta gränser.

Att förklara för barnet det som är dåligt utan att behöva skrika. Att förklara i lugn och ro, det du tänker att det kan vara farligt för barnet, att man förklarar det på ett sansat och lugnt sätt. (Kursdeltagare)

En deltagare beskrev att när de först kom till Sverige gjorde en av föräldrarna allt i hemmet, men nu efter kursen har de bestämt att de ska dela på uppgifter hemma, och att barnen ska ta ansvar. I början tyckte de inte att barnen lyssnade, men efterhand har det utvecklats så som föräldrarna önskade.

Föräldrar beskrev att de hade en rädsla för att neka barnen saker, men att de efter kursen förstår att de inte behöver vara rädda för det. Att de som föräldrar har rätt att sätta gränser och att de kan fatta beslut. Tidigare var de rädda för att om det förekom konflikter i familjelivet och det läckte ut så kunde de råka illa ut. Nu vet de att det inte är så.

Deltagare med tonåringar uppskattade att de lärde sig mer om att ha ett barn i tonårsåldern.

Att utveckla en bra relation till sina barn

Föräldrarna beskrev att de hade lärt sig hur de kan anpassa sig till barn i olika åldrar. Att de lärt sig vikten av att ge tid till sina barn och utveckla en tillitsfull relation. Att det är viktigt att sätta gränser, att prata lugnt med barnen och att prata med dem utifrån deras mognad.

Att prata med barnen, att lyssna på dem, att fråga dem, fråga dem vad de vill och göra dem delaktiga. (Kursdeltagare)

En deltagare uttryckte sig såhär:

Jag känner att varje dag nu mina barn växer, så de börjar anpassa sig, deras tankesätt förändras, och jag som förälder måste anpassa mig till deras tankesätt. Och måste förstå dem. Både som tjej eller pojke, jag måste kunna förstå dem.

Deltagarna beskrev också hur viktigt det är att visa barnet respekt för deras individualitet och att ge dem ökad frihet i takt med att de blir äldre.

Att respektera barnet, oavsett vad den tycker om. Att behandla dem likvärdigt, oavsett om det är så att det ena gillar något som den andra inte gillar. (Kursdeltagare)

Lärt sig mer om rättigheter och skyldigheter och fått minskad rädsla

Deras rädsla för socialtjänsten minskade. De hade tidigare fått information från andra nyanlända som ibland varit felaktig, men nu uppfattade de att de hade fått korrekt information direkt från rätt källa. En deltagare beskrev det såhär:

Vi har lärt oss mycket, men vi kunde ju också uppfostra barn i hemlandet. Men när vi kom till Sverige uppstod rädslor. Till exempel hade vi en rädsla att om vi inte lyssnar på barnen, eller att om man inte köper dyra saker så kan socialen ta barnen från oss.

Deltagarna upplevde att de lärt sig mer om både rättigheter och skyldigheter och att de hade lärt sig mer om barnkonventionen.

Många deltagare tog upp att deras rädsla för att barnen ska kunna bli omhändertagna har minskat.

Den rädslan har vi inte kvar längre. Vi har fått förstått att det, att ingen kommer att bete sig dåligt mot oss utan att vi har gjort något. (Kursdeltagare)

Vart man kan vända sig vid behov

Deltagarna uppfattade att de fått veta mer om vart de kan vända sig om de har behov av stöd. De hade också fått ökad kunskap om vad de kan göra med barnen på fritiden, de gav exempel på hur de hade börjat gå med barnen till parker, bibliotek med mera. De beskrev också en ökad kunskap om vilken dialog de kan ha med förskola och skola om hur barnet mår etc.

Vad som är viktigt för att det ska fungera bra för nyanlända familjer i Sverige

Deltagarna fick också frågan om vad de tycker är viktigt för att det ska fungera bra för dem som nyanlända familjer. De tog upp olika områden:

Kommunikation

Ett viktigt område är att de ska kunna förstå den information som skolan ger dem. Det händer att exempelvis skolan ringer dem och inte har tolk vilket gör det svårt att förstå. Ibland finns det personal på skolan som pratar deras språk vilket underlättar. Nu kommer det ofta mycket skriftlig information som de har svårt att förstå. De beskriver också att det kan vara svårt att få tag på kommunens företrädare och önskar drop in-tider eller utökade telefontider. De kan också ha svårt att få tag på handläggare.

Samhällsorienteringen

De beskrev att det är bra med kursen i samhällsorienteringen för det hjälper dem som föräldrar att kunna svara på barnens frågor om Sverige.

Digital utbildning

De lyfte upp behovet av att få digital utbildning då mycket sker digitalt i Sverige, men också för att deras barn och ungdomar ägnar en stor del av sin tid åt att vara på internet. De behöver kunskap i hur de ska hantera det.

Fritid

Många av föräldrarna beskrev att deras barn deltar i organiserade fritidsaktiviteter. Andra fick ökad kunskap under kursen om vad det finns för olika aktiviteter som de kan göra tillsammans med sina barn.

Socialtjänsten

Deltagarna sa att det är mycket viktigt att socialtjänsten informerar nyanlända om hur de jobbar så att rädslan för att barnen ska bli omhändertagna minskar. De beskrev att om föräldrar är oroliga så tappar de sin roll som förälder. Det händer också att barn hotar sina föräldrar med att gå till socialtjänsten om de inte får sin vilja igenom och om föräldrarna vet hur socialtjänsten arbetar så behöver de inte vara rädda för det. De beskrev också att det i vissa områden finns problem med droger och kriminalitet och de tror att det är viktigt att föräldrar och socialtjänst arbetar tillsammans för att kunna förbättra situationen.

Deras rekommendationer för framtida föräldrastödkurser

En del av deltagarna ansåg att kurser i föräldraskap bör vara obligatoriska för alla nyanlända föräldrar, medan andra tyckte att frivillighet är bättre. De poängterade vikten av att alla får information om möjligheten att gå den. Flera tryckte på att det är viktigt att båda föräldrarna går kursen.

Jag tycker till och med att det är ännu viktigare att man tar den här kursen före samhällsinformationen, för den här kursen är en brygga som bygger ihop mellan barnet, hemmet, skolan, förskolan och allt det där. (Kursdeltagare)

En deltagare hade ett förslag om att ha kurser där föräldrar och tonåringar går gemensamt.

Enkät till kursdeltagare

Deltagare i åtta olika grupper fick svara på en enkät vid första och sista kurstillfället. Enkäten var översatt till deras eget språk. Nedan presenteras resultaten av enkäterna.

Svar från enkäten vid första kurstillfället

Enkäten besvarades av 99 deltagare vid deras respektive första kurstillfälle.

I tabellen nedan ges en kort beskrivning av deltagarna.

Kort beskrivning av deltagarna	
Kursspråk	63% deltog i kurser på arabiska, 19% dari och 18% somaliska
Kön	67% var kvinnor och 33% män
Ålder	38% var upp till 30 år, 44% var 31–40 år och 18% var 41 år eller äldre.
Tid i Sverige	46% hade varit i Sverige max 2 år, 52% i 3–5 år och 2% i 6–10 år.
Antal barn	11% hade ett barn, 49% två barn, 20% tre barn, 20% hade fyra eller fler barn.
Familjekonstellation	84% av föräldrarna bodde vanligtvis med sina barn. 68% av föräldrarna bodde vanligtvis med den andra föräldern.
Högsta avslutade utbildning	28% hade gått i grundskola, 29% hade avslutat gymnasiet och 42% hade studerat på universitetet.
Sysselsättning	95% studerade, 2% arbetade och 3% annat (ex. hemmavarande).

På en öppen fråga vid första kurstillfället fick de svara på vad de hoppades lära sig.

Svaren kan kategoriseras i fem teman;

- kunskap om hur man uppfostrar och behandlar barn i Sverige
- kunskap om barns rättigheter, lagar och regler
- önskemål om metoder och verktyg för barnuppfostran, exempelvis hur man får till en god förståelse och relation till barnen
- information om fritidsaktiviteter med mera
- att få ett utbyte och lära av andra.

Svar från enkäten vid sista kurstillfället

Det var 63 deltagare som besvarade enkäten vid sista tillfället. Tre fjärdedelar (76%) tyckte det var lagom många träffar, 12% för få och 12% för många. Tre fjärdedelar ansåg att de lärde sig vad de behövde, och en fjärdedel att de delvis lärde sig vad de behövde. En stor majoritet, 81%, tyckte att kursen stärkte dem i rollen som förälder i mycket eller ganska stor utsträckning, 16% lite och 3% inte alls.

På en öppen fråga om vad de hade lärt sig så återkom samma teman som i den första enkäten. Nedan redovisas några av svaren:

- Att utveckla barns självständighet, självkänsla, verktyg för att uppfostra barn i ett främmande land.
- Bättre vägar och metoder för att behandla och uppfostra barnen. Svenska lagar och regler om familj.

- Jag har lärt mig att jag är den bästa läraren för mina barn, men jag behöver stöd, information och diskussion för att få bättre erfarenhet.
- Jag har lärt mig om barnens rättigheter och skyldigheter, föräldrarnas roll och hur de ska hjälpa barnen att utveckla sina förmågor. Hur jag ska lära barnen att ha en bra hälsa och delta i det svenska samhället.
- Jag har lärt mig om barns rättigheter och hur jag ska behandla dem under olika åldrar, och vilka myndigheter som stödjer barnen för att säkra deras framtid.
- Jag lärde mig mycket bra och användbar kunskap, hur barnen och jag kan samarbeta. Hur jag kan stärka barnens självkänsla.
- Jag lärde mig mycket om föräldrasamverkan mellan föräldrar och förskolan, och hur man sätter gränser för en tonåring.
- Kursen var mycket viktig, jag har lärt mig hur jag ska behandla mina barn i det svenska samhället och vad de behöver i olika åldrar.

På en öppen fråga om vad de saknade i kursen svarade de flesta att de inte tyckte att något saknades. De förslag på förbättringar som framkom var:

- Jag hoppas den här kursen blir på kvällstid.
- Den borde vara obligatorisk för alla nyanlända för att få mer erfarenhet.
- Visa filmer om olika problem som föräldrar möter och hur man ska behandla dem. Bra om filmerna visar på verkliga problem och lösningar.
- Det fattas många detaljer om hur jag ska behandla mina barn och lösa problem hemma.
- Mer verktyg för att kunna uppfostra barn.
- Det saknas studiebesök från socialtjänsten⁷, kuratorer och psykologer.

Svar på de frågor som ställdes vid första och sista kurstillfället

Sju frågor besvarades vid första och sista tillfället för att fånga in i vilken utsträckning kursmålen hade uppfyllts. Deltagarna fick svara på en femgradig skala i vilken utsträckning följande påståenden stämde överens med deras upplevelse. De två svarsalternativ som angav att påståendet stämde i störst utsträckning slogs ihop. Nedan redovisas andel av dessa svar vid första och sista tillfället. I 48 fall kunde enkäterna från första och sista tillfället kopplas ihop till samma kursdeltagare och endast dessa enkäter har analyserats i tabellen nedan. Detta för att få en rättvis bild över förändring över tid.

---

⁷ I ett par kurser som anordnades så var det inte möjligt att få till ett besök av socialtjänsten.

Påstående	Före	Efter
Känner till vilka föreningar och fritidsaktiviteter det finns för barn och ungdomar i Sverige	24%	64%
Har bra kontakt med personalen på förskola och skola	53%	96%
Känner till förskole- och skolpersonalens förväntningar på dem som föräldrar	56%	84%
Känner sig säkra på hur de kan sätta gränser i uppfostran, utifrån svensk lag	72%	91%
Upplever att barnen lyssnar till dem	95%	100%
Vet vart de kan vända sig om de upplever problem i relationen mellan dem och barnen	10%	85%
Är orolig över att svenska myndigheter kan omhänderta barn	10%	2%

Inom samtliga områden har andelen deltagare som tycker att påståendena stämmer väl med deras upplevelser ökat. Den största ökningen kan ses vad gäller att de känner till vilka fritidsaktiviteter som finns och vart de kan vända sig om de har problem. De upplever också en förbättrad kontakt med förskole- och skolpersonalen och känner bättre till vilka förväntningar de har på dem som föräldrar. De känner sig mer säkra på hur de kan sätta gränser för sina barn utifrån svensk lag och har en minskad rädsla för att svenska myndigheter kan omhänderta barnen. De upplevde redan vid första tillfället att barnen lyssnade väl på dem, men detta har förbättrats ytterligare.

Sammanfattande diskussion och rekommendationer

Den här rapporten beskriver resultat från ett projekt vars mål var att utveckla ett regionalt föräldraskapsstöd för nyanlända föräldrar i Göteborgsregionen. Föräldraskapsstöd är insatser, aktiviteter och verksamheter riktade till föräldrar i syfte att stärka föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn. I det här projektet var aktiviteten en föräldrastödskurs som genomfördes i grupp på eget språk⁸.

Projektet genomfördes från september 2018 till maj 2020. Målet med projektet var att vidareutveckla metod och material för en föräldrastödskurs för nyanlända, utbyta erfarenheter mellan de deltagande kommunerna kring behov och utförande av föräldrastödskurser och andra föräldrastödsinsatser, samt undersöka hur Integrationscentrum i Göteborg skulle kunna stödja övriga kommuner i Göteborgsregionen med föräldrastödskurser som ett komplement till den ordinarie kursen i samhällsorientering.

Följeforskningen innebar en forskningsbaserad, löpande utvärdering av projektet där återkoppling skedde kontinuerligt, vilket möjliggjorde förändring och anpassning under projektets gång. Under projekttiden har intervjuer med projektledare, kursledare, deltagare i kursledarutbildning, företrädare för kommunerna och deltagare i föräldrastödskurserna genomförts. Dessutom har enkäter genomförts med deltagare vid en kursledarutbildning och deltagare vid föräldrastödskurserna. I det här avsnittet förs en sammanfattande diskussion om resultaten från den datainsamling som genomförts, samt vilka slutsatser och rekommendationer som kan ges.

Föräldrar som kommer till Sverige från andra länder och kulturer har ett behov av att orientera sig i den nya kontexten, där lagar, regler, normer och förväntningar kan skilja sig från vad de varit vana vid. Deras föräldraskap utövas också i ett slags transition, där en gradvis förskjutning till den nya kulturen behöver ske utan att de förlorar sin ursprungliga identitet (Osman et al, 2016). Detta kan beskrivas som att de uppfostrar sina barn i influenser av två olika kulturer, vilket kan innebära att det sker en hybridisering av dessa, det vill säga att något nytt formas (Bhaba, 1999). Nyanlända föräldrar uttrycker behov av stöd i sitt föräldraskap utifrån sina specifika behov (Olsson, 2018). Som ett svar på detta har ett flertal gruppbaseade föräldrautbildningar för nyanlända föräldrar vuxit fram under det sista decenniet. Dessa utbildningar har förhållandevis lika upplägg; de flesta ges på eget språk av kursledare med dubbel språklig och kulturell kompetens, och innehållet består ofta i att öka kunskapen om hur det svenska samhället fungerar inom områden som relaterar till barn och föräldraskap, och även de delar som ingår i det universella föräldraskapsstödet som erbjuds föräldrar i Sverige. Universella föräldrastödsinsatser

---

⁸ Kursen erbjöds på arabiska, dari, somaliska och tigrinja, vilket var de vanligaste språken bland nyanlända föräldrar inom etableringsprogrammet i Göteborgsregionen under projektperioden.

som erbjuds i Sverige har ofta inte nått ut till nyanlända föräldrar i samma utsträckning som till andra grupper. För att kunna nå även svårnådda grupper är det bra att rikta stöd till just de grupperna, så kallad proportionell universalism (Burström et al. 2017). Syftet med det gruppbaseade föräldraskapsstödet är framför allt att stärka föräldrarna i sin roll, men det finns också ofta ett explicit eller implicit syfte som handlar om anpassning till den svenska kulturens normer och regler (Frid & Olsson, 2019).

Kursen som arbetades fram under projekttiden av Integrationscentrum i Göteborg, byggde på tidigare kunskaper om vad som är verksamma komponenter i ett gruppbaseerat föräldraskapsstöd för nyanlända. Dessa är bland annat att nå målgruppen, förmedla ett stöd som motsvarar identifierade behov, och ha kursledare med rätt kompetens (Frid & Olsson, 2019). För att ytterligare förbättra kursen utvecklades materialet i en samskapande process mellan projektledare, kursledare och deltagare där olika delar av material och övningar testades i pågående kurser, utvärderades och reviderades vid behov. Detta innebär att kursmaterialet utvecklades till att bättre möta deltagarnas behov.

Kursen genomfördes sedan både vid Integrationscentrum i Göteborg och lokalt i de övriga kommuner som deltog i projektet. Det som framkom i intervjuerna med företrädare för kommunerna var vikten av att förbereda väl inför kurserna. Att hitta bra vägar för rekrytering av deltagare är väsentligt för att nå rätt målgrupp (Frid & Olsson, 2019). Vid Integrationscentrum sker det framför allt via kurserna i samhällsorientering, och för de lokala kurserna informerades potentiella deltagare via SFI och via personer som arbetar nära nyanlända föräldrar, exempelvis integrationsstödjare och flyktingguider. För att deltagarna skulle kunna gå kursen på dagtid krävdes att Arbetsförmedlingen godkände kursen som en del av deras etableringsprogram, vilket gjordes i de flesta fall, men inte i alla. Det vore önskvärt med ett generellt beslut om att dessa kurser skulle kunna ingå i etableringsprogrammet.

Kursledarna har en central roll för genomförandet av föräldrastödkurserna och att rekrytera kursledare med rätt kompetens är väsentligt. Det krävs en dubbel språklig och kulturell kompetens, men även en pedagogisk förmåga och kunskaper om barns utveckling och föräldraskap. Detta för att kunna förmedla information och leda diskussioner på ett sätt som gynnar deltagarna och leder till att kursmålen uppnås. Under projekttiden genomfördes två kursledarutbildningar, som var uppskattade av kursdeltagarna. De ville också ha fortsatt stöd i form av återkommande nätverksträffar där de skulle kunna utbyta erfarenheter och få ta del av ny kunskap.

Vid intervjuer med företrädare för de deltagande kommunerna framkom ett fortsatt stort behov av att kunna erbjuda föräldrastödkurser till nyanlända föräldrar. Eftersom deltagarunderlaget i vissa språkgrupper inte är så stort önskar kommunerna ett samarbete mellan närliggande kommuner i genomförandet av dessa kurser. De önskar också att Integrationscentrum även fortsättningsvis genomför föräldrastödkurser på olika språk, samt kursledarutbildningar och att andra kommuner än Göteborg ska ha möjlighet att anmäla deltagare till dessa kurser. Ett

konkret förslag är att skapa en digital portal där det framgår vilka kurser som ska starta, vilka kommuner som har tillgång till kursledare i olika språk med mera för att på så sätt kunna samarbeta på ett effektivt sätt. Kommunerna önskar också stöd i att kunna anpassa annat föräldraskapsstöd till att passa nyanlända föräldrar, exempelvis i arbetet på familjecentraler och ABC-kurser.

De deltagande kommunerna har identifierat ett stort behov bland nyanlända föräldrar när det gäller att få korrekt information om socialtjänstens arbete för att minska föräldrarnas oro och rädsla. Socialsekreterare har därför medverkat både vid föräldrastödkurser men också vid andra informationstillfällen. Detta har varit givande även för socialsekreterarna som har fått ökad förståelse och kunskap om de nyanlända familjernas situation.

Intervjuerna med kursledare och kursdeltagare visade även på ett behov av hjälp med andra delar som är väsentliga för att familjernas vardag ska fungera tillfredsställande. Det som lyftes fram var främst tillgång till en egen bostad, samt möjlighet till sysselsättning. En slutsats är att kommunerna bör arbeta för att dessa behov ska tillgodoses.

Deltagarna i föräldrastödkursen uttryckte då de kom till kursen att de önskade gå denna för att få lära sig mer om det svenska samhällets organisering, lagar och regler samt rättigheter och skyldigheter i förhållande till föräldraskapet. De ville också få stöd i hur de kan bygga en god relation till sina barn och hantera svårigheter som kan uppstå. Efter genomgången kurs var de överlag mycket nöjda med kursupplägget och uppskattade att kursen gavs på deras eget språk då det gjorde det enklare att både förstå innehållet och att själva uttrycka sig. De uppskattade att de fick besök på kursen av andra verksamheter, framför allt uppskattade de besöket från socialtjänsten. Detta ökade deras kunskaper om hur denna myndighet arbetar och minskade väsentligt deras rädsla för att socialtjänsten omhändertar barn. Det visade sig att denna rädsla på många sätt hade försvårat att som föräldrar sätta gränser gentemot barnen. De upplevde att de efter kursen fått en ökad förståelse för hur skolan fungerar och vilka förväntningar som finns på dem som föräldrar. De uttryckte också att de fått ökad kunskap om vad det finns för fritidsaktiviteter för barn, samt vart man kan vända sig om man behöver stöd.

En annan sak som deltagarna hade fått ut av kursen, och som de inte hade förväntat sig innan, var att de förstod vilken viktig roll de har som föräldrar och att de har rätt att ta den rollen även i det svenska samhället. De upplevde att de fått ökat självförtroende i sin föräldraroll. De beskrev också att de fått lära sig om barns utveckling och att de hade fått nya strategier för att hantera konflikter och andra svårigheter som kan uppstå i relation till barnen.

Slutsatser

Sammanfattningsvis pekar resultaten på att föräldrastödkurser för nyanlända föräldrar är en insats som möter ett tydligt behov hos målgruppen för att få stöd i att orientera sig som förälder i den nya kontexten. Det innebär också att denna grupp får ta del av det universella föräldraskapsstöd som den nationella strategin syftar till (Regeringskansliet, 2018).

Syftet med projektet var att undersöka förutsättningarna för, samt utveckla ett gemensamt föräldrastöd för nyanlända föräldrar i Göteborgsregionen. Detta syfte har uppnåtts genom att föräldrastödkursen har utvecklats och översatts. Flera kurser har genomförts på olika språk vid Integrationscentrum. Flera kommuner har också med stöd av Integrationscentrum anordnat lokala kurser, vilket har haft fördelar för deltagarna som då fått kortare resväg och fått träffa lokala företrädare för socialtjänst etc. Kommuner som har utbildat egna kursledare kan också hålla kurser på egen hand. Slutsatsen är att det finns fördelar med att kunna erbjuda kurserna både lokalt och på Integrationscentrum, men att det är viktigt att det finns en samordning kring detta. Deltagarna är nöjda med kursen och kursmålen verkar till stora delar bli uppfyllda. Kursledarutbildningen fungerar också väl. Eftersom det är en gruppbaserad kurs blir kostnaden per deltagare inte så hög. Sammantaget är detta en insats som ger goda resultat till en rimlig kostnad.

De utmaningar som finns kvar är att hitta mekanismer så att kursen kan fortsätta erbjudas nyanlända föräldrar i Göteborgsregionen även efter projekttiden. Kommunerna har önskat att både kunna fortsätta utbilda kursledare och ha kurser i sina egna kommuner, men också samverka med närliggande kommuner samt kunna använda sig av Integrationscentrums kurser. Under projekttiden har det också framkommit att även andra grupper, exempelvis utrikesfödda som varit i Sverige en längre tid, önskar få del av föräldrastödkurser. Deltagarna själva har också lyft att dessa kurser bör ges så tidigt som möjligt under vistelsen i Sverige. Detta bör kanske ske redan under asyltiden innan man får uppehållstillstånd, eftersom barnen då går i skolan och möter det svenska samhället och föräldrarna har ett behov av att orientera sig i den svenska kontexten och de förväntningar som finns på dem som föräldrar.

Rekommendationer

- Rekommendationen är att föräldrastödkurser ska kunna erbjudas samtliga nyanlända föräldrar och att det ska gå att få kursen som en del av etableringsprogrammet. Dessutom bör man undersöka möjligheterna att erbjuda kurserna även till asylsökande och utrikesfödda som har bott en längre tid i Sverige men fortfarande önskar delta i en kurs på det egna modersmålet.
- En fortsatt dialog med Arbetsförmedlingen om att samtliga deltagare ska få gå kursen som en del av sitt etableringsprogram är viktig.

- Utifrån studiens resultat är rekommendationen att Integrationscentrum i Göteborg fortsätter att erbjuda föräldrastödkurser på olika språk, samt kursledarutbildningar. Att erbjuda kurser både lokalt i kommunerna och på Integrationscentrum rekommenderas för att ge möjlighet till så många föräldrar som möjligt att gå kursen.
- Det är viktigt att hitta former för att fortsätta samverka i dessa frågor inom Göteborgsregionen och en möjlighet är att använda sig av Göteborgsregionens nätverk för mottagande och integration där samtliga kommuner deltar. Eftersom arbetet med föräldraskapsstöd i kommunerna ofta ligger på folkhälsosamordnaren så är samverkan mellan folkhälsoenheterna och enheterna för integration och etablering mycket viktig för att kunna driva dessa frågor framåt.
- Ett konkret förslag är också att skapa en digital plattform för att enklare samverka mellan kommunerna om tillgången till kursledare och kursplatser.
- Fortsatt stöd bör erbjudas kursledarna. Under projekttiden har två nätverksträffar med kursledare genomförts och dessa bör fortsätta att erbjudas för kursledare inom Göteborgsregionen. En del kommuner i Göteborgsregionen har erbjudit andra typer av gruppbaseade föräldrastödkurser. De flesta kurser har liknande komponenter och därmed kan även dessa kursledare delta i gemensamma nätverksträffar.
- Utöver föräldrastödkurser på det egna språket, som exempelvis ”Förälder i nytt land”, finns det ytterligare behov av föräldraskapsstöd till nyanlända föräldrar. Detta kan vara i form av att utveckla arbetet på familjecentraler, anpassa andra kurser som exempelvis ABC och Cope etc. Kommunerna har önskat ett stöd i det utvecklingsarbetet och även där kan Göteborgsregionen och Länsstyrelsen spela en roll.
- Slutligen så är det mycket viktigt att involvera de nyanlända föräldrarna i varje steg i detta utvecklingsarbete, från problemformulering till genomförande och utvärdering. Det är bara genom att i dialog samskapa insatserna som de kan tillgodose reella behov och bli till nytta.

Referenser

- Bhabha, Homi K. (1994). *The location of culture*. London: Routledge.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101.
- Brulin, G. & Jansson, S. (2009). ”En ny programperiod, en ny utvärderingsansats!” I: Svensson, L., Brulin, G., Jansson, S., Sjöberg, K. (red). *Lärande utvärdering genom följeforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Burström, B., Marttila, A., Kulane, A., Lindberg, L. & Burström, K. (2017). Practising proportionate universalism – a study protocol of an extended postnatal home visiting programme in a disadvantaged area in Stockholm, Sweden. *BMC Health Services Research*, 17:91. doi: 10.1186/s12913-017-2038-1.
- Frid, A. (2018). Verksamhetslogik över omarbetat föräldraskapsstöd – Arbetsdokument för Integrationscentrum, Göteborgs stad och Familjestöd i Göteborgsregionen. Ej publicerat.
- Frid, A. & Olsson, J. (2019). Föräldraskapsstöd för nyanlända föräldrar – vad fungerar? Kunskapsunderlag inom projektet Föräldrastöd för nyanlända i Göteborgsregionen. www.goteborgsregionen.se/foraldrastod.
- Mohme, G. (2017). Älskade barn: Folkbildning med föräldrar i ett nytt land. Studieförbundet. <https://www.studieforamjandet.se/globalassets/studie-om-alskadebarn-feb18.pdf>.
- Olsson, J. (2018). Situationen för nyanlända barn i familj – med fokus på sociala frågor och socialtjänstens roll: En kartläggning i de 13 kommunerna i Göteborgsregionen. www.goteborgsregionen.se/foraldrastod.
- Osman, F., Klingberg-Allvin, M., Flacking, R. & Schön, U-K. (2016). Parenthood in transition: Somali-born parents' experiences of and needs for parenting support programmes. *BMC Int Health Hum Rights*, 16:7. <https://doi.org/10.1186/s12914-016-0082-2>.
- Regeringskansliet (2018). *En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd*. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2018/09/en-nationell-strategi-for-ett-starkt-foraldraskapsstod/>.

Bilaga 1.

Metod och genomförande

Under hösten 2018 genomfördes en analys av verksamhetslogiken för processen att utveckla Integrationscentrums föräldrastöds kurs. Därefter togs ett kunskapsunderlag fram utifrån en analys av verkamma komponenter i tidigare gruppbaseade föräldrastöds kurser som utvärderats i en skandinavisk kontext. Intervjuer genomfördes med projektledare och kursledare som arbetade med utvecklingen av kursmaterialet. Deltagarna i kursledarutbildningen medverkade i intervjuer och genom att besvara en enkät. Intervjuer enskilt eller i grupp genomfördes med företrädare för de kommuner som deltog i projektet och slutligen genomfördes enkäter och gruppintervjuer med deltagare i föräldrastöds kursen. Samtliga dessa delar beskrivs mer i detalj nedan.

Forskaren som genomförde följeforskningen under hela projektiden deltog regelbundet på arbetsmöten och utbildningar som genomfördes inom projekts samtliga delområden och följde därmed projektets genomförande i alla faser. Hon har både varit deltagande observatör vid exempelvis projektmöten och kursledarutbildning och tagit en mer aktiv roll i andra sammanhang, som att exempelvis redovisa resultaten från kartläggningen och kunskapsunderlaget för projektledning och kursledare, samt gett återkoppling av de resultat som framkommit under projektets gång.

Följeforskningen kan delas upp i två delar; en del som rör utveckling och genomförande av föräldrastöds kursen, samt en del som rör erfarenheter från deltagare i föräldrastöds kurser. Metodiken i samtliga delar av följeforskningen beskrivs mer i detalj här nedan.

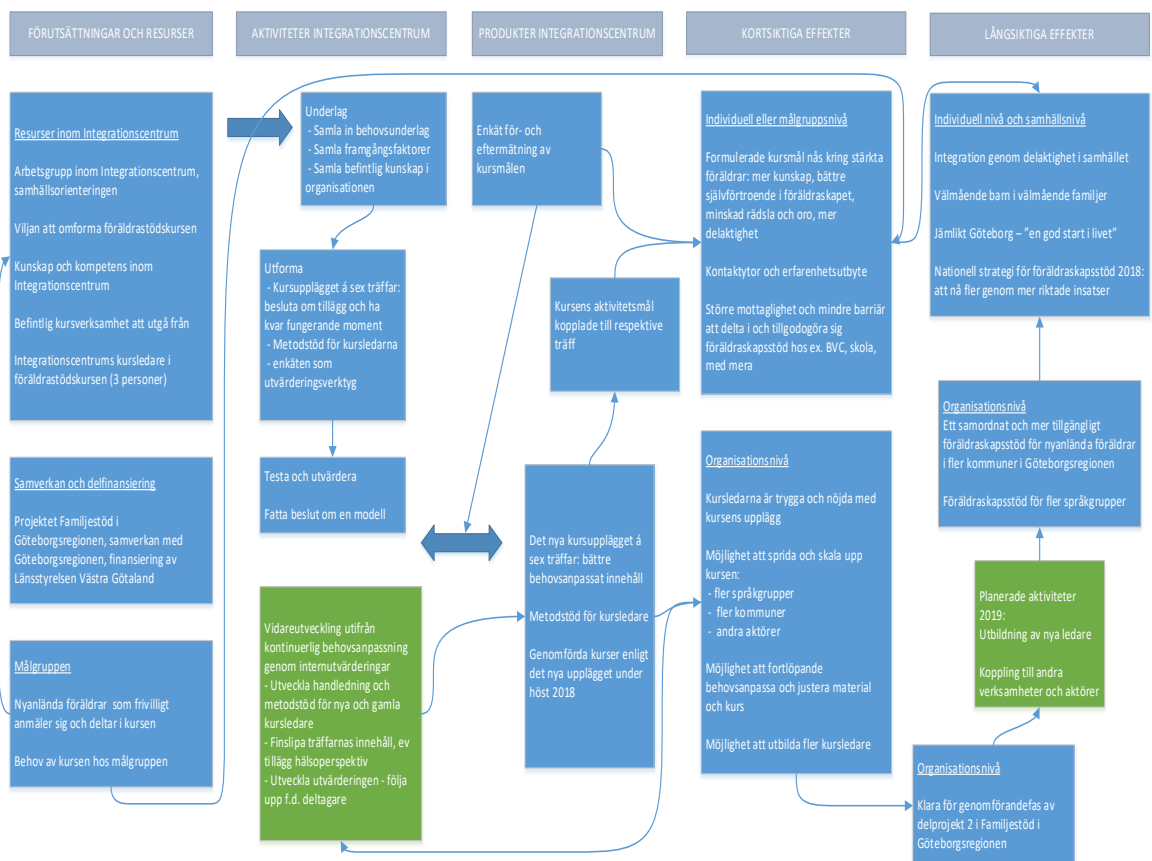
Utveckling och genomförande av föräldrastöds kursen

Verksamhetslogik

För att få en förståelse för det arbete som Integrationscentrum planerade så genomfördes en verksamhetslogik. Syftet med att sätta samman en verksamhetslogik (eller programteori) är att skapa en visualisering av exempelvis en arbetsprocess, där det tydliggörs vad som är tänkta effekter, och vad som behövs i form av resurser, aktiviteter och skapade produkter eller annan utkomst, för att effekterna ska bli verklighet. Moduler i form av inflöde eller förutsättningar eller resurser in i processen är en del. Dessa kopplar till olika aktiviteter som bedrivs i arbetsprocessen. De i sin tur kopplar till utkomst och produkter, som i sin tur kopplar till både kort- och långsiktiga effekter. Dessa komponenter, eller moduler, ordnas i ett flöde, mer eller mindre komplicerat. Flödet visar kopplingen mellan arbetsprocessens delar, för att förtydliga vilken roll varje komponent har. Det blir också synligt ifall några resurser

eller aktiviteter saknas, för att effekterna ska bli troliga. Därutöver visar verksamhetslogiken på effektnivå (organisatorisk, individuell eller samhällelig exempelvis). Fokus läggs på hur själva processen kommer i rullning så att effekterna inte bara är tänkta, som en teori, utan också sker i verkligheten (Funnel & Rogers 2011, Astbury & Leeuw 2010). Arbetet med verksamhetslogiken leddes av Annie Frid som vid det tillfället praktiserade på FoU i Väst, under handledning av forskaren Jeanette Olsson. Deltog gjorde projektansvarig, kursledare samt kursdeltagare i intervjuer avseende deras dåvarande föräldrakursutbildning och hur de önskade förändra den.

Verksamhetslogiken är beskriven i dokumentet *Verksamhetslogik över omarbetat föräldraskapsstöd – Arbetsdokument för Integrationscentrum, Göteborgs stad och Familjestöd i Göteborgsregionen* (Frid, 2018). Nedan är en bild som visar verksamhetslogiken för utvecklingsarbetet av föräldrastödkursen. De gröna rutorna innehåller saker som eventuellt kan göras, som när verksamhetslogiken togs fram låg utanför den dåvarande arbetsprocessen, men sedan inkorporerades och genomfördes under projektiden.

Verksamhetslogik för Integrationscentrums process kring förändring av föräldrastödkursen, fördjupad kurs inom samhällsorientering.

Kunskapsunderlag

Det saknades ett kunskapsunderlag som stöd till omarbetning av föräldrastödkursen och därför genomfördes tidigt under projektet en kunskapsinventering som dokumenterades i rapporten *Föräldraskapsstöd för nyanlända föräldrar – vad fungerar? Kunskapsunderlag inom projektet Föräldrastöd för nyanlända i Göteborgsregionen*. För mer information om metodik och innehåll, se det publicerade dokumentet (Frid & Olsson, 2019).

Deltagande i aktiviteter och möten

Under hela projekttiden så deltog forskaren regelbundet på arbetsmöten, utbildningstillfällen med mera, som genomfördes inom projekts samtliga delområden och följde därmed projektets genomförande i alla faser. Hon har både varit deltagande observatör vid exempelvis vid projektmöten och kursledarutbildning och tagit en mer aktiv roll i andra sammanhang, som att exempelvis redovisa resultaten från kartläggningen och kunskapsunderlaget för projektledning och kursledare, samt gett återkoppling av de resultat som framkommit under projektets gång.

Intervjuer med projektledare och kursledare

Intervjuer har genomförts med projektledaren vid Integrationscentrum, samt med två av de kursledare som varit med i att ta fram kursmaterialet samt genomfört många kurser. Intervjun med projektledaren genomfördes som en individuell intervju och varade drygt en timme. De två kursledarna intervjuades gemensamt i cirka en och en halv timme. Intervjuerna genomfördes i slutet av projekttiden utifrån syftet att undersöka projekt- och kursledarnas syn på hela genomförandet av projektet och vilka lärdomar de gjort.

Intervjuguiden bestod av följande teman:

- Målgrupp och rekrytering. Frågorna handlade exempelvis om hur rekryteringen gått, om andra grupper bör bli målgrupp, vilka som varit svåra att nå, om kursen bör ingå i etableringen.
- Materialet. Frågorna handlade exempelvis om utvecklingsprocessen, handledningen, deltagarhäftet, bilderna, innehållet.
- Gruppen. Frågorna handlade exempelvis om hur det fungerar att få ett öppet samtalsklimat, få alla att delta, gruppstorlek, fördelning män och kvinnor, lärdomar från det här året?
- Besöken av andra verksamheter. Frågorna handlade exempelvis om hur de fungerar och vad som är viktigt att tänka på.
- Rollen som kursledare. Frågorna handlade exempelvis om vilka förutsättningar som behövs för kursledarskapet, vad som definierar en bra kursledare.
- Lärdomar och framtiden. Frågorna handlade exempelvis om vad de lärt sig under året, hur arbetet bör fortsätta, och förslag till förändringar.

Intervjuerna spelades in och transkriberades ordagrant. Intervjuerna överfördes sedan till Nvivo, som är ett dataprogram för att organisera och analysera kvalitativa data. Intervjuerna kodades och den slutliga analysen gjordes i form av innehållsanalys, och för delar av intervjuerna med tematisk analys (Braun & Clarke, 2006). Samma metodik användes för samtliga intervjuer som genomfördes.

Intervjuer med och enkät till deltagare i kursledarutbildningar

Under projektiden genomfördes två kursledarutbildningar, en under hösten 2019 och en under våren 2020. Kursledarutbildningarna gavs under fyra halvdagar. Den sista kursledarutbildningen skedde digitalt på grund av coronapandemin. Vid sista träffen vid båda kursledartillfällena intervjuades deltagarna av forskaren i en gruppintervju. Vid första tillfället intervjuades tre personer i kurslokalen och vid andra tillfället nio personer digitalt. Intervjuerna var knappt en halvtimme långa. Intervjuerna fokuserade på frågor kring vad de ansåg om kursupplägget, materialet och förutsättningarna för att själva hålla en kurs.

Vid den sista kursledarutbildningen fick deltagarna också fylla i en elektronisk enkät. Det var sju av nio deltagare som fyllde i enkäten som bestod av femgradiga frågor samt kommentarsfält om vad de ansåg om:

- kursledarens och handledarnas kompetens och tillgänglighet
- kursens innehåll och upplägg
- vad som var det bästa med kursen och hur den kan förbättras eller utvecklas
- kursmaterialet; både lärarhandledningen och materialet som lämnas till deltagarna i föräldrastödkursen
- deras förutsättningar att hålla egna föräldrastödkurser framöver.

Svaren på enkäten fördes över till statistikprogrammet SPSS och analyserades där.

Intervjuer med företrädare för deltagande kommuner

Som en del av följeforskningen intervjuades personer från varje kommun. De som intervjuades var framför allt personer som deltagit i något av de tre delprojekten, det vill säga kompetensutveckling för socialtjänsten, föräldraskapsstöd för nyanlända samt samverkan inom och mellan kommuner. Företrädare från sju av de åtta deltagande kommunerna intervjuades. De intervjuades om de tre projektområdena. Fem av intervjuerna genomfördes i respektive kommun och två av intervjuerna genomfördes per telefon. Intervjuerna tog 30–90 min att genomföra.

Vad gäller delprojekt två, det regionala föräldrastödet för nyanlända föräldrar, så rörde frågorna följande områden:

- på vilket sätt kommunen deltagit i aktiviteter som genomförts, exempelvis haft deltagare från sina respektive kommuner som gått föräldrastödkurs på Integrationscentrum i Göteborg, fått stöd i att anordna en lokal kurs eller utbildat kursledare från respektive kommun
- hur de uppfattat att dessa aktiviteter har fungerat
- om aktiviteterna har svarat mot de behov de har

- om de hade behövt andra insatser inom projekts ram för att nå målen om stöd till nyanlända föräldrar
- hur de kommer att arbeta vidare i kommunen med dessa frågor
- på vilket sätt de önskar samverka i dessa frågor framöver.

De sex intervjuerna som genomfördes vid besök i kommunerna spelades in och transkriberades ordagrant. Under de två telefonintervjuerna togs anteckningar som sedan renskrevs. Intervjuerna transkriberades ordagrant och materialet fördes sedan över till Nvivo där det kodades och analyserades.

Erfarenheter från deltagare i föräldrastödkursen

För att undersöka kursdeltagarnas syn på kursen, vad de fått ut av den och i vilken grad kursmålen hade uppfyllts, så genomfördes intervjuer i grupp vid första och sista kurstillfället, samt gruppintervjuer vid sista tillfället.

Intervjuer med kursdeltagare

För att undersöka hur de som deltagit på föräldrastödkurserna upplevt kurserna genomfördes gruppintervjuer vid det sista kurstillfället. Åtta gruppintervjuer genomfördes, och det var vid tre kurser på arabiska, två på dari, samt tre på somaliska. Fyra intervjuer genomfördes på Integrationscentrum, och de övriga i Angered, Mölnadal, Mölnlycke och Örgryte. Sex av intervjuerna genomfördes av Jeanette Olsson och tre av Malin Isaksson vid Göteborgsregionen, FoU i Väst. Hälften genomfördes med tolk, resterande tolkades av kursledaren och i vissa grupper pratade deltagarna delvis svenska. Eftersom intervjuaren var en okänd person för gruppen så bedömdes det vara en fördel om kursledaren var kvar i rummet under intervjun för att öka tryggheten. Det kan ha bidragit till att deltagarna gav mer positiva svar än de annars skulle ha gjort, men bedömningen var att den risken fanns i vilket fall utifrån att intervjuaren kan ha setts som en representant för det svenska samhället. Vi valde att inte specifikt fråga om hur de uppfattade kursledarens insats. I övrigt försökte vi ställa öppna och utforskande frågor. Intervjuerna tog cirka en timme. Intervjuerna täckte in följande områden:

- anledning till att gå på kursen och deras förväntningar på den
- hur de tyckte att kursen var
- vad de lärde sig
- om de nu gör något annorlunda i förhållande till sina barn
- om barnens fritidsaktiviteter och skolgång
- vad som är viktigt för att det ska fungera bra för nyanlända familjer i Sverige
- vad som är viktigt att tänka på när man planerar föräldrastödkurser framöver.

Sju av intervjuerna spelades in och under en togs anteckningar då en person i den gruppen inte ville bli inspelad.

Enkäter till kursdeltagarna

För att undersöka i vilken utsträckning kursmålen uppfylldes och också fånga in ytterligare erfarenheter från kursdeltagarna genomfördes en enkät vid det första och sista kurstillfället. Enkäten arbetades fram och testades under projektets gång och den slutliga enkäten översattes till fem språk: arabiska, somaliska, dari, tigrinja och engelska. De enkäter som användes var på arabiska, somaliska och dari. Det gavs inga kurser på tigrinja och engelska under den delen av projektet då enkäten användes.

Det var viktigt att enkäten kunde fyllas i anonymt av etiska skäl. Därför frågades det exempelvis inte om boendekommun eller om exakt ålder, utan om åldersgrupp. Däremot så delades enkäten ut av kursledaren och frågorna förklarades också av denne, vilket kan ha påverkat svaren då det även här kan ha funnits en tacksamhetsbias. Enkäten fylldes dock i av varje kursdeltagare. Planen var att kunna koppla ihop samma persons enkät från det första och sista tillfället genom att kursledarna numrerade dem enligt klasslistan. Detta fungerade dock inte i samtliga fall. Enkäten besvarades av 99 deltagare vid deras respektive första kurstillfälle och 63 deltagare vid sista tillfället. 48 av dessa enkäter kunde kopplas ihop så att det var tydligt att dessa deltagare hade besvarat enkäten vid första och sista kurstillfället. Totalt deltog 352 personer i föräldrastödkurserna under projekttiden. Enkäten vid första tillfället delades därmed ut till drygt en fjärdedel av samtliga kursdeltagare. Att den inte delades ut vid fler kurser berodde framför allt på att det tog tid att ta fram och testa enkäten och sen få den översatt. Av dem som fått enkäten besvarade i stort sett alla den. Det lägre antalet enkäter som besvarades vid sista tillfället berodde bland annat på att en del deltagare inte medverkade vid det sista tillfället, vilket kunde bero på olika omständigheter. En orsak var att Arbetsförmedlingen inte godkände att kursen var en del av deltagarnas etableringsprogram⁹. Vid några tillfällen brast hanteringen runt enkäterna och därmed kan det ha varit grupper som inte fick enkäten utdelad vid sista tillfället.

Enkäten som delades ut vid det första tillfället innehöll följande teman:

- Bakgrundsfrågor; ålder, utbildningsnivå, sysselsättning, hur lång tid de har bott i Sverige, antal barn och barnens åldrar, om de bor med sina barn och med barnets andra förälder.
- Vad de hoppas att lära sig på kursen.
- Frågor om kursmålen: i vilken utsträckning de har kunskap om föreningar och fritidsaktiviteter, kännedom om förväntningar från förskola och skola, hur de skattar kontakten med skolans och förskolans personal, deras kännedom om vart de kan vända sig om de upplever problem med sina barn, i vilken utsträckning de är oroliga över att svenska myndigheter kan omhänderta barn, i vilken utsträckning de upplever att deras barn lyssnar på dem och hur säkra de känner sig på att sätta gränser i uppfostran av sina barn, enligt svensk lag. Dessa frågor besvarades på en femgradig skala.

---

⁹ Här beskrivs etableringsprogrammet <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/extra-stod/att-delta-i-program/etableringsprogrammet>.

Enkäten som delades ut vid det sista kurstillfället innehöll följande teman:

- Frågor om kursmålen; se ovan.
- Vad de ansåg om kursen: om antalet träffar, vad de lärde sig, om de saknade något på kursen, hur användbart de tycker att innehållet i kursen var för dem som föräldrar, i vilken utsträckning kursen har stärkt dem i rollen som förälder.

Enkätsvaren överfördes till statistikprogrammet SPSS där uni- och bivariata analyser genomfördes. Samtliga enkäter analyserades förutom vad rörde de frågor som avsåg kursmålen. Där analyserades endast de 48 enkäter där det gick att säkert länka att deltagarna hade svarat på båda enkäterna. Detta för att få en rättvisande bild över den förändring som skett under kurstiden.

Forskningsetik

De forskningsetiska principerna som beskrivs av Vetenskapsrådet har följts. Deltagarna har informerats om syftet med datainsamlingen och att medverkan är frivillig. Samtliga resultat presenteras anonymiserat. Materialet arkiveras enligt gällande regler om forskningsmaterial.